

Helsingborg 2016-07-26

De svenska mutorna och korruptionen

Sammanfattning av ett frågeformulär om korruption blev svaret det här:

Enkäten visar att förtroendet för våra folkvalda politiker är lågt och av de 55 % som svarat att de tror att svenska politiker tar emot mutor, tror över 83 % att det påverkar deras agerande. I jämförelse med 2012, då 50 % svarade Att de trodde att svenska politiker accepterade mutor, visar undersökningen nu att förtroendet fortsätter att sjunka.

Än mer anmärkningsvärt är att det i både Finland och Norge finns en sämre tilltro till sina folkvalda politiker. I Finland tror 76 % att politikerna tar emot mutor, i Norge hela 82 %.

Hela 91 % av de svarande tror att korruption finns i Sverige, vilket även det är en ökning från tidigare undersökning då siffran var 78 %. Har korruptionen i Sverige därmed ökat? Att döma av respondenternas svar, nej. Mindre än var tredje anser att korruptionen i Sverige ökar, vilket är i linje med föregående undersökning.

Helikopteraffären med Agusta Westland

Uppdrag granskning: Sommaren 2011 gick Sjöfartsverket ut med uppgiften om att man ville upphandla sju nya helikoptrar till sjö- och flygräddningen. Men det var få som kände till att den svenska myndigheten under fler månader innan upphandlingen förhandlade och korresponderade med den italienska helikoptertillverkaren Agusta Westland.

Upphandling underkändes – två gånger. När konkurrenterna såg kravspecifikationerna överklagades upphandlingen till förvaltningsrätten. Beslutet kom snabbt - upphandlingen fick inte avslutas och Sjöfartsverket drog tillbaka upphandlingen. Men Sjöfartsverket försökte återigen få till en affär med Agusta Westland, den här gången ville man köpa helikoptrarna direkt av Agusta Westlands isländska agent, genom en så kallad direktupphandling.

Men när två konkurrenter överklagade även det beslutet gav förvaltningsrätten myndigheten bakläxa. Direktupphandling får bara användas om det finns tekniska skäl till att bara en leverantör kan leverera en viss produkt. Så var inte fallet i Sjöfartsverkets upphandling, ansåg rådmannen på Förvaltningsrätten i Linköping, Mats Edsgården.

Sjöfartsverket har försökt hemlighålla en stor del av uppgifterna, men Uppdrag granskning har fått tillgång till flera avgörande dokument. Bland annat ett e-postmeddelande daterat till sju veckor innan upphandlingens offentliggörande. Företaget skickade en offert till Sjöfartsverket på nästan en miljard kronor, utan att någon upphandling ännu hade offentliggjorts. Man har därmed brutit mot lagen om offentlig upphandling. Sjöfartsverket gjorde en direktupphandling som underkändes.

Expressen: Publicerad 25 jun 2015 kl 05.59

KAPSTADEN/STOCKHOLM. Saab avfärdade alla anklagelser om mutor i Jas Gripen-affären med Sydafrika.

Men nu kan Expressen avslöja Jas Gripen-dokument som visar att Saab betalade en miljard kronor till kontroversiella mellanhänder - kända från mutskandalen.

Hemligstämplade brittiska förhör visar att ledningen godkände och hade full insyn i de kontroversiella kontrakten.

Det var en av Sveriges genom tiderna största exportaffärer.

Den tredje december 1999 undertecknade Sydafrikas regering ett kontrakt om att köpa 28 stycken Jas 39 Gripen. Men det skulle visa sig att det i kulisserna pågick ett smutsigt miljardspel, med kontroversiella

mellanhänder och misstänkta mutor ända in i den sydafrikanska regeringen. En fråga som lever än i dag och så sent som 2012 levererades de sista Jas Gripen-planen till Sydafrika. Efter flera nedlagda utredningar arbetar en sydafrikansk kommission nu med att utreda vapenaffären. Saab har hittills inte erkänt några utbetalningar till agenter och har lagt skulden på den brittiska samarbetspartnern i affären, försvarsjätten BAE Systems.

Nekar för kommissionen

I ett färskt vittnesmål, till den sydafrikanska vapenkommission som granskar affären, uppger Saab att de inte kände till de kontroversiella agenterna och deras ersättningar.

av BAE:s toppdirektörer har också signerat dokumentet.

Men Expressen kan i dag avslöja de hemliga dokumenten som visar hur Saabs pengar slussades till de misstänkta mutagenterna och hur Saab fick full insyn och godkände BAE:s betalningar till agenter. Ett internt BAE-dokument som lämnats över till den brittiska polisens korruptionsenhet SFO, Serious Fraud Office, visar hur agentkostnaderna skulle fördelas mellan Saab och BAE Systems. Avtalet är daterat den 20 september 1999, skrivet av BAE:s marknadschef och märkt "Strikt konfidentiellt". Tre

Agenterna skulle få provision i procent på försäljningssumman för Saabs Jas Gripen och BAE:s flygplan Hawk, som båda ingick i affären. 7,25 procent av den totala försäljningssumman för JAS-planen - 13 miljarder kronor - skulle gå till de hemliga agenterna. Det innebär att minst 940 miljoner kronor gick till de agentarvoden som den brittiska polisen betraktar som mutor.

Visste om avtalen

Men nu kan Expressen också avslöja att Saab informerades om både agentkostnader och exakt vilka de olika agenterna var.

Tagit emot 214 miljoner

Bland de som fick dela på miljarderna - och som Saab ska ha godkänt - finns den ökände vapen- och tobakshandlaren John Bredenkamp som varit svartlistad av EU, USA och FN. Bland agenterna finns också personer som tidigare varit uppmärksammade i samband med vapenmutor i Saudiarabien.

Kontoutdrag och transaktionslistor, som Expressen tagit del av, visar hur pengarna hamnar på agenternas konton i olika skatteparadis.

Boforsaffären Wikipedia: **Boforsaffären** är ett samlingsnamn för två vapenaffärer som vapentillverkaren Bofors var inblandad i och som upptäcktes under 1980-talet. Det gäller dels smuggling av vapen, dels påståenden att Bofors skulle ha använt sig av mutor för att få sälja haubitsar till Indien.

Smuggelaffären

I maj 1984 lämnade [Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen](#) in en polisanmälan mot Bofors för vapensmuggling. Bofors hade 1979 och 1980 smugglat 300 exemplar av luftvärnsroboten [Robot 70](#) via [Singapore](#) till [Dubai](#) och [Bahrain](#) i Mellanöstern. Enligt vapenexportlagen så får man inte exportera krigsmateriel till länder som är i krig, har en risk för att hamna i krig eller till ett land som bryter

mot de mänskliga rättigheterna. För att kringgå detta sålde man Robot 70 till ett företag i Singapore vid namn

Unicorn International som sedan sålde vidare Robot 70 till Dubai och Bahrain. Den 28 maj 1985 trädde [Ingvar Bratt](#) fram som mannen som avslöjade affären.

Mutaffären

Under 1980-talet ville Indien köpa tungt artilleri. Olof Palme hade personligen tagit upp saken vid samtal med dåvarande premiärministern Rajiv Gandhi. Från den svenska statens sida hade man också ställt upp med kreditstöd samt med garantistöd, dvs. att ordern skulle fullföljas även om Indien skulle hamna i en väpnad konflikt. Den indiska regeringen hade på ett tidigt stadium, redan 1980, gjort klart att man inte ville se några mellanhänder vid vapenaffärer. Under 1980-talet ville Indien köpa tungt artilleri. Olof Palme hade personligen tagit upp saken vid samtal med dåvarande premiärministern Rajiv Gandhi. Från den svenska statens sida hade man också ställt upp med kreditstöd samt med garantistöd, dvs. att ordern skulle fullföljas även om Indien skulle hamna i en väpnad konflikt. Den indiska regeringen hade på ett tidigt stadium, redan 1980, gjort klart att man inte ville se några mellanhänder vid vapenaffärer.”

Dagens Nyheter: 1986 fick den svenska vapentillverkaren Bofors en order på 410 fälthaubitsar 77 värd över 8 miljarder kronor till Indien. Avslöjandet om hemliga pengar på ett Schweiziskt konto (260 miljoner) fick konsekvenser på allra högsta politiska nivå.

Svenska dagbladet: ”Palme försökte aktivt sälja Boforskanoner”. Tvärtemot bilden av fredsduvan Olof

Palme var denne pådrivande i Boforsaffären och andra vapenaffärer.

DN, 2013-12-06: Teliaskandalen växer. Detta har hänt:

April 2012: Telia Sonera samarbetar i hemlighet med diktaturena Uzbekistan, Kazakstan, Tadzjikistan, Azerbajdzjan, Georgien och Vitryssland. De säljer telefonsystem som regimerna kan kontrollera sina invånare med, avslöjar SVT:s Uppdrag Granskning.

September 2012: Telia Sonera har betalat ut 2,2 miljarder kronor i misstänkta mutor för en 3G-licens, avslöjar SVT:s uppdrag granskning. Pengarna betalades ut till brevlådeföretaget Takilant i Gibraltar, som kontrolleras av diktatorn i Uzbekistan, Islam Karimovs äldsta dotter, Gulnara Karimova..Telia Soneras dåvarande vd Lars Nyberg förnekar kännedomen om det här.

December 2012: Överåklagare Gunnar Stetler, chef för Riksenheten mot korruption, inleder en förundersökning om misstänkt mutbrott.

Januari 2013: En korrespondens mellan Telia Sonera-chefer offentliggörs, som visar att ledningen kände till förhandlingarna med den Uzbekiska diktaturen.

16 Januari 2013: Stockholms Tingsrätt fryser ytterligare 1,8 miljarder av Takilants tillgångar. Tidigare har 200 miljoner kronor av bolagets pengar i ett Nordea-konto frysts. Myndigheter i Schweiz har enligt SVT hittat ytterligare 4,5 miljarder kronor som tillhör Takilant.

Februari 2013: Telia Soneras egen utredning visar att företaget brutit mot sina etiska riktlinjer. Merparten av styrelsen och vd Lars Nyberg avgår.

Maj 2013: Telia Sonera har suttit i hemliga förhandlingar med Karimova. Telia Sonera bekräftar att man förhandlat och tecknat ett sponsravtal med Gulnara Karimovas stiftelse, Fund Forum.

Oktober 2013: Mutmisstänkte chefen för Telia Soneras affärsområde Mobiltjänster, Tero Kivisaari, petas. Han får "andra arbetsuppgifter" inom koncernen. Kivisaari ledde förhandlingarna om Telias investeringar i Uzbekistan.

December 2013: Skandalerna fortsätter när DN avslöjar en tidigare okänd miljardaffär i Kazakstan

Källor: Uppdrag Granskning

Telia Sonera hotas av USA-böter för korrupcion i Eurasien på uppåt 17 miljarder kronor, enligt analytiker på Danske Bank. Telia Sonera har sedan 2010 gjort rörelsevinst på 75 miljarder kronor i Eurasien.

Fyra Teliachefer får sparken: Orsaken är deras egna utredningar av mutaffären.

Förre Telia- vd:n har flyttat till skatteparadis. Nu har han lämnat Sverige för skatteparadiset Portugal.

Seko: Staten måste ta grepp om de statliga bolagen.

Dina Pengar: Nordea riskerar mångmiljardböter: Utredningarna om Nordeas samröre med den kontroversiella Mossack Fonseca i skatteupplägg i Panama kan få betydande konsekvenser för den nordiska storbanken.

Om den svenska Finansinspektionen kommer fram till att banken aktivt medverkat till skatteflykt i Panama kan myndigheten utfärda straffavgifter upp till 10 procent av bankens omsättning föregående år - alltså närmare sex miljarder.

Brevlådeföretag à la Nordea

Nordea är en av Sveriges fyra storbanker och förvaltar sparandet för miljontals kunder i Sverige, övriga Norden och Baltikum. För de allra rikaste har dock banken ett antal tips och tjänster utöver den vanliga servicen.

Via sitt kontor i Luxemburg har Nordea samarbetat med Mossack Fonseca och skapat hundratals brevlådeföretag åt förmögna kunder, så att de bland annat har kunnat undkomma skatt.

Döda personer som målvakter

Dokumentet visar också hur Nordea fortfarande administrerar fler än 100 andra aktiva brevlådeföretag. I många fall är dessutom företagets ägare på papper enbart så kallade målvakter, som inte har något egentligt ansvar för företaget. Några av de namn som står noterade hör till och med till avlidna personer.

Publicerad 8 april 2016 07:59 Den stora risken för Nordea är enligt Dagens industri hotet om böter i USA om det skulle visa sig att de genom sitt agerande hjälpt amerikanska kunder att undkomma skatt.

Det är tyska tidningen Der Spiegel som avslöjar hur ABB under många år betalat ut stora belopp till direktörer i Sydeuropa och Asien för att ta hem miljardkontrakt.

Enligt tidningen var ABB chanslösa att ta hem beställningar från den tyska bilindustrin om inte de som tecknade kontraktet mutades med motsvarande fem procent av kontraktets värde. "Alla" visste att ABB betalade under bordet, enligt Der Spiegel.

Skandalen avslöjades när en av direktörerna som hade hand om utbetalningarna försökte behålla motsvarande 84 Mkr av pengar som han skulle ha slussat vidare.

Enligt Der Spiegel var det pengar som var avsedda till direktörer i Opel eller Volkswagen. Men även politiker i sydamerikanska och asiatiska länder stod på ABBs lönelista, där bolaget fått stora order på sopförbränningsanläggningar och kraftverk.

Mannen fick loss pengarna genom att skicka falska fakturor till bolag som betalade in till konton i Schweiz.

ABB har tidigare figurerat i påstådda muthärvor på olika ställen runt om i världen, bland annat i afrikanska Lesotho. Bolaget har också fällts för delaktighet i en kartellhärvor i VVS-branschen för ett par år sedan.

ABBs informationschef Ola Thorén säger till Aftonbladet: "Jag är inte insatt. Men jag kan bara säga att de som ägnar sig åt mutor och karteller åker ut ur ABB. Det finns idag inga pengar som sanktionerats att betalas ut som mutor".

Sveriges Radio Ekot: Skanska i tjeckisk mutaffär. Ekot har tillsammans med den tjeckiska radion [Český rozhlas](#) avslöja en misstänkt muthärva i svenska byggföretaget Skanska i Tjeckien. Skanskas internrevision upptäckte mutupplägget hösten 2011, men ledningen vidtog inga åtgärder. Den ansvarige landschefen Dan Tok är i dag transportminister i Tjeckien.

Det handlar om ett avsnitt av en motorväg utanför staden Chomutov strax nordväst om Prag, som Skanska byggt tillsammans med två lokala företag på uppdrag av det tjeckiska vägverket. Skanska var konsortiets ledare.

I ett hemligt kontrakt som Ekot tagit del, gav Skanska sommaren 2010 bort en del av motorvägsbygget till sin partner, det tjeckiska företaget Geosan. Ett år senare hittade Skanskas internrevision kontraktet och blev misstänksamma. Skanska hade förlorat mycket pengar på förändringen och i strid med reglerna hade koncernledningen inte informerats av dotterbolaget i Tjeckien. Internrevisionen startade en utredning.

När vi får tag på Skanskas vd Johan Karlström, bekräftar han att det var en utredning hösten 2011.

– Men slutsatsen blev att inga etiska övertramp hade skett, säger Karlström.

Ekots och den tjeckiska radions källor säger tvärtom att internrevisionen visst upptäckte allvarliga etiska övertramp. Enligt våra källor handlade det om en muta som Geosan skulle betala i samråd med Skanska. Det var för att Geosan skulle ha råd att betala mutan som de fick en del av motorvägsbygget av Skanska. Skanskas koncernledning ska ha informerats om de misstänkta mutorna. Men inga åtgärder vidtogs. Men det här förnekar vd Johan Karlström.

Ekot har tagit del av två kontrakt som visar att Geosan i verkligheten aldrig utförde något arbete. Det gjorde istället Skanska. Skanska byggde hela bron, men Geosan behöll 35 miljoner kronor. Alltså 35 miljoner kronor för att göra ingenting.

Enligt Ekots källor finns det bara en orsak till det komplicerade upplägget. Att dölja en muta som Skanska och de andra företagen utlovat för att de skulle få bygga motorvägen. Pengarna ska ha gått till personer i den tjeckiska statsförvaltningen men exakt vilka som har tagit emot pengarna har ännu inte kunnat bevisas. Ekot har sökt Skanskas dåvarande chef för internrevisionen, Anders Blomqvist. Men han har avböjt att kommentera.

Den ansvarige chefen för Skanska i Tjeckien vid den här tiden Dan Tok har sedan dess utnämnts till transportminister i Tjeckien. Han förnekar att det rörde sig om mutor och säger att det fanns en logisk och laglig förklaring till upplägget som koncernledningen accepterat.

Dagens Industri: Skanska åtalas för mutskandal: Skanska anklagas för kartellbildning och för att ha betalat mutor till Brasiliens statliga oljebolag Petrobras och enligt Ekot kommer åtal mot Skanska att väckas om en dryg månad av en brasiliansk åklagare.

"Skanskas anställda har personligen betalat ut mutor till Petrobras chefer", säger åklagaren Carlos Fernando dos Santos Lima till Ekot.

Bevisen mot det svenska byggföretaget, vittnesmål, telefonavlyssning och dokument ska enligt åklagaren vara övertygande.

Cirka 25 bolag misstänks för kartellbildning där kontrakt på oljeledningar, raffinaderier och plattformar delats upp. Mutorna till Petrobras chefer ska byggföretagen ha turats om att betala.

En av Petrobras chefer ska i polisförhör ha erkänt att han tagit emot mutor på flera miljoner kronor från Skanskas representant i Brasilien.

Skanskas ledning har tidigare nekat till att ha känt till vad som pågått.

Skanskas vd Johan Karlström. Foto: Leif R Jansson/TT

Skanska anklagas för kartellbildning och för att ha betalat mutor till Brasiliens statliga oljebolag Petrobras och enligt Ekot kommer åtal mot Skanska att väckas om en dryg månad av en brasiliansk åklagare.

"Skanskas anställda har personligen betalat ut mutor till Petrobras chefer", säger åklagaren Carlos Fernando dos Santos Lima till Ekot.

Bevisen mot det svenska byggföretaget, vittnesmål, telefonavlyssning och dokument ska enligt åklagaren vara övertygande.

Cirka 25 bolag misstänks för kartellbildning där kontrakt på oljeledningar, raffinaderier och plattformar delats upp. Mutorna till Petrobras chefer ska byggföretagen ha turats om att betala.

En av Petrobras chefer ska i polisförhör ha erkänt att han tagit emot mutor på flera miljoner kronor från Skanskas representant i Brasilien.

Skanskas ledning har tidigare nekat till att ha känt till vad som pågått.

Svenska Dagbladet: I flera år har storbanken Swedbank ordnat exklusiva jaktresor för företagskunder.

Både 2014 och 2015 har Swedbank arrangerat påkostade jaktresor för stora företagskunder på Långtora hund & jakt utanför Enköping. – Det var bankens avdelning för stora företag och institutioner som bjöd in stora kunder för att ge en makrogenomgång. Det hela avslutades med fågeljakt dagen därpå, säger Swedbanks presskontakt Claes Warrén till Svenska Dagbladet.

det är inte bara Swedbanks ordförande Anders Sundström som flugit och jagat med SCA. Även vice ordförande Lars Idermark har varit en flitig gäst. Inte någon gång har han betalat för jakt eller privatjet.

Bjöd på jakten

Vid det första tillfället bjöd banken deltagarna på jakten och middagen. Kunderna fick då bekosta boendet ur egna fickor. 2015 fick de betala även jakten själva.

Enligt Warrén kommer det inte att bli något liknande arrangemang i år.

Toppchefer avgick

Under hösten 2014 granskade Svenska Dagbladet i en rad uppmärksammade artiklar hur ledningen för skogs- och hygienbolaget bolaget SCA använde företagets privatjet. Granskningen ledde till att SCA:s vd Jan Johansson och styrelseordförande Sverker Martin-Löf avgick.

Även Swedbank har fått kritik i samband med SCA-artiklarna. I går kunde Svenska Dagbladet rapportera att Lars Idermark, bankens tidigare styrelseordförande, också deltagit i exklusiva jaktresor som skogsbolaget anordnat.

SVD-Näringsliv: SCA har i det tysta skatteplanerat för miljardbelopp och krävs på miljardböter av förvaltningsrätten, avslöjar SVT-Nyheter. Pappersbolaget ska ha sålt ut sin internbank för mångmiljardbelopp till sig själv i Holland och ska därefter ha gjort stora ränteavdrag genom en filial i Sverige.

SVT-Nyheter: Under en Swedbanksstämma framkom det att SCA:s jaktresor även hade ledningspersoner från Handelsbanken och Industrivärlden.

Dagens industri: Ericsson utreds för mutor i Grekland 2016-06-19: Sju anställda på Ericsson är misstänkta för korruption i en grekisk vapenaffär. Det meddelar telekombolaget på söndagen.

Grekiska myndigheter utreder vapenaffärer inom den grekiska försvarssektorn. I den pågående förundersökningen har sju Ericssonanställda, både nuvarande och före detta, nyligen delgivits misstanke om eventuell korruption av en grekisk åklagare. Ingen av de misstänkta har ännu förhört av åklagaren.

Misstankarna gäller en affär från 1999 då Ericsson Microwave Systems sålde det luftburna radarsystemet Erieye till Grekland. För Ericsson var affären värd över fyra miljarder kronor och därtill mycket strategisk eftersom Grekland var det första Natolandet som beställde radarsystemet.

2014 avslöjade Sveriges Radio att Ericsson betalat över 100 miljoner kronor till en agent i samband med affären. Agenten ska sedan använt pengarna för att muta grekiska politiker och militärer.

Ericsson Microwave System såldes 2006 till Saab och ingår i dag i affärsområdet Saab Electronic Defence Systems.

Wikipedia-Muthärvan i Göteborg: är ett antal misstänkta fall av korruption där tjänstemän vid Göteborgs kommun och Göteborgs Energi misstänkts för att ha skaffat sig fördelar från ett antal entreprenörer.

Uppdrag Granskning gjorde 2010 ett reportage om härvan, som belönades med Guldspaden. Därefter har flera massmedier, bland andra Sveriges Television, Göteborgsposten och Göteborgs-Tidningen granskat affärerna i flera artiklar. Härvan har lett till att riksenheten mot korruption väckt ett tiotal åtal för grovt bedrägeri, mutbrott bestickning

Börje Wigström